

SELETUSKIRI
Keskkonnaministri määruse
„Toetuse andmise tingimused meetme „Veemajandustaristu arendamine“ tegevuse
„Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga liitumine“ raames“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) kehtestab toetuse andmise tingimused meetmes „Veemajandustaristu arendamine“. Eelnõu ja selle seletuskirja koostasid Keskkonnaministeeriumi veosakonna projektide büroo juhataja Antti Tooming (e-post: antti.tooming@envir.ee, telefon: 626 2852) ja projektide büroo peaspetsialist Marit Ristal (e-post: marit.ristal@envir.ee, telefon: 626 2856) ja Keskkonna Investeeringute Keskuse jurist Jaanika Vilde. Juriidilise ekspertiisi tegi välisfinantseerimise osakonna struktuurivahendite büroo jurist Rene Lauk (e-post: rene.lauk@envir.ee, telefon: 626 2965).

2. Eelnõu eesmärk

Eelnõu eesmärgiks on reguleerida toetuse andmist meetmes „Veemajandustaristu arendamine“.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõukohane määrus koosneb 23. paragrahvist.

Paragrahv 1 kohaselt reguleeritakse määrusega prioriteetse suuna „Veekaitse“ meetme „Veemajandustaristu arendamine“ tegevuse „Ühisveevärgi ja -kanalisatsioonisüsteemide, sh joogiveepuhastite ja reoveepuhastite ehitamine ja rekonstrueerimine ühisveevärgides ja reoveekogumisaladel“ eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks toetuse andmise ning selle kasutamise tingimusi ja korda.

Toetatavad tegevused on kooskõlas rakenduskava vastava prioriteetse suuna vastavate tegevustega ja panustavad meetme väljundnäitajate ning tulemusnäitajate saavutamisse.

Paragrahv 2 määratletakse eelnõus kasutatavad olulisemad terminid. Lõikes 2 defineeritakse terminid määruse tähenduses, et oleks võimalik sätestada ja piiritleda rahastatavad tegevused, ning projektide panus meetme eesmärkidesse. Punktis 1 sõnastatud kinnistu veevärg ja kanalisatsioon lähtub ühisveevärgi-ja kanalisatsiooni seaduse (edaspidi ÜVVKS) mõistest, mida on täpsustatud käesoleva eelnõu tarbeks. Punktis 2 täpsustatakse ümberehitamise mõistet, mille all mõeldakse olemasoleva kogumismahuti väljavahetamist uue vastu, mitte olemasoleva parandamist. Punktis 5 täpsustatakse kogumismahutile seatavaid nõudeid. Kogumismahuti peab olema lekkekindel, omama CE või samaväärset märgistus ning olema toode, mis on mõeldud reovee kogumiseks.

Paragrahv 3 sätestatakse toetuse andmise eesmärk. Toetuse andmise eesmärk on tagada reovee kokku kogumine reoveekogumisaladel reostuskoormusega üle 2000 inimekvivalendi (edaspidi RKA) ja nõukogu direktiivi, 21. mai 1991, asulareovee puhastamise kohta EÜT L 135, lk 40–52 (edaspidi *direktiiv*) nõuete täitmine.

09.12.2016 alustati Eesti suhtes rikkumismenetlus nr 2016/2137 direktiivinõuete mittevastavuse osas, kus on välja toodud, et RKA-d ei vasta direktiivi nõuetele peamiselt

ebapiisava reovee kokku kogumise tõttu. Direktiivi kohaselt tuleb RKA-del kokku koguda 100% tekkivast reostuskoormusest.

Kuna rikkumismenetlus puudutab üle 2000 inimekvivalendiga (edaspidi *ie*) RKA-del direktiivi nõuetele vastavuse mitte saavutamist, siis tuleb tähelepanu suunata üle 2000 ie RKA-de vastavusse viimisele. Pärast suuremate st üle 2000 ie reoveekogumisalade nõuetele vastavuse saavutamist on riigil võimalik sarnane meede finantsvahendite olemasolul suunata alla 2000 ie reoveekogumisaladele. Asulareovee puhastamise direktiivi nõuete täitmise ülevaadet koostab Keskkonnaagentuur iga-aastaselt vastavalt vee-ettevõtjate poolt esitatavatel veekasutuse aruannetele (vastavalt veeseaduse § 21 lg 1 punktile 6). Ülevaadete alusel on võimalik meetme tingimusi tulevikus täpsustada ning täpsemalt piirkonniti suunata või toetatavaid tegevusi laiendada.

Asulareovee direktiivist tulenevalt tuleb RKA-del tekkiv reovesi kokku koguda. Reovee kokku kogumiseks on põhimõtteliselt kaks võimalust: ühiskanalisatsiooni kaudu või kogumismahutitega. Mõlemad tehnilised lahendused nõuavad investeringut majaomanikelt, esimesel juhul kinnistusesse torustike ja teisel juhul kogumismahuti rajamise näol.

Eestis on käesoleval hetkel 57-l üle 2000 ie RKA-del ühiskanalisatsiooniga liitumata 15 000 elamut ning lähiaastatel lisandub 8 500 elamut tulenevalt uute piirkondade (Aruküla, Keila jõe, Kärkla, Muraste, Vääna-Jõesuu, Türisalu ja Laulasmaa jne RKA-d) ühisveevärgi-ja kanalisatsiooni (edaspidi ÜVK) väljaehitamisest ÜF 2014-2020 perioodi projektide raames. Kilingi-Nõmme, Kohila, Kose, Luige-Kangru, Märjamaa, Narva-Jõesuu, Pirita jõe, Räpina, Saue, Tõrva, Valga, Võru ja Vändra reoveekogumisaladel on välja ehitatud süsteemidega liitumata elanike osakaal väiksem kui 90% ning seetõttu esitatakse nendest piirkondadest eelduslikult ka kõige rohkem taotlusi toetuse saamiseks. Seni mitteliitumiste üks peamisi põhjusi on vähene finantsvõimekus. Võimekamad elanikud (ca 2/3) on ÜVK-ga liitunud, sest see on majanduslikult kuluefektiivsem kui kogumismahuti kasutamine. Seni rakendatud meetmed – järelevalve Keskkonnainspektsiooni ja kohalike omavalitsusüksuste (edaspidi KOV) poolt, õigusaktid kohtkäitluse korrastamiseks ja liitumise kohustamiseks ning soodustused liitumistasudele ei ole olnud piisavalt mõjusad. Samuti ei ole võimaliku põhiseadusliku riive tõttu seni kohustatud ühisveevärgi-ja kanalisatsiooniga liitumine seadusandluses.

Arvestades, et nii ühisveevärk kui kanalisatsioon rajatakse vee-ettevõtete poolt tervikuna on mõistlik toetada lisaks ühiskanalisatsiooniga liitumisele ka ühisveevärgiga liitumist. Ühtekuuluvusfondi 2014-2020 rakenduskava veekaitse suuna eesmärgiks on saavutada RKA nõuetele vastavus ja elanikele kvaliteedinõuetele vastav joogivesi, millele käesolev eelnõu otseselt kaasa aitab.

Paragrahvis 4 nimetatakse õigusselguse huvides, et meetme rakendusasutus on Keskkonnaministeerium ja rakendusüksus on Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Paragrahvis 5 sätestatakse toetatavad tegevused. Eelnõu alusel toetatakse elamute liitumist ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga ning selleks kinnistu veevärgi ja kanalisatsiooni rajamist elamust kuni ÜVK liitumispunktini. Juhul kui elamul on võimalik liituda nii ühisveevärgi kui ühiskanalisatsiooniga, tuleb seda teha mõlema teenuse osas, vastasel juhul ei ole võimalik toetust saada. Täpsustamise mõte on seotud sellega, et toetusega ei toetata lisaks elamule teiste kinnistul asuvate abi ja muude hoonete nagu saun, garaaž, kuur vms ühendamist ühisveevärgi-ja kanalisatsiooniga. Seda põhjusel, et potentsiaalseid toetuse vajajaid on oluliselt rohkem, kui

on toetuse vahendeid, mistõttu ei ole praeguses olukorras abihoonete tarbeks ÜVK liitumiste riigipoolne toetamine mõistlik.

Toetuse täiendav eesmärk on kaasa aidata varasemate Ühtekuuluvusfondi perioodi 2007-2013 projektide või vee-ettevõtete oma vahenditest tehtud investeeringute sihipärasest kasutusse võtmist ning tagada inimese tervise kaitse. Terviseameti ja Keskkonnaministeeriumi viimasel 5 aastal tellitud uurimistööde andmetel ei vasta ½ eramajapidamiste individuaalsetest joogiveesüsteemidest ja reovee kohtkäitluslahendustest nõuetele ning ohustavad tulenevalt joogivee kvaliteedinõuetele mittevastavusest otseselt inimese tervist.

Kui varasemalt on juba ühe teenusega liitunud, näiteks ühisveevärgiga, aga ühiskanalisatsiooniga pole liitunud, siis on võimalik vaid ühe teenusega liitumiseks toetust saada.

Meetmest ei toetata hoonesiseste torustike ehitustööde sh veemõõdusõlmede rajamist, see kulu tuleb kanda toetuse saajal. Seejuures on see toetuse väljamaksmise eelduseks, sest toetust makstakse välja alles pärast teenuse kasutamise tõendamist, milleks tuleb esitada ÜVK teenusleping vee-ettevõtjaga.

RKA-del elavatel inimestel peavad olema võrdsed võimalused käesoleva eelnõu alusel toetust taotleda, sõltumata sellest, kas neil on võimalik liituda ÜVK-ga või rajada lekkekindel kogumismahuti. Samale järeldusele jõudis Riigikontroll 2017 aastal teostatud auditits „Riigi tegevus põhjavee kaitsmisel“, milles järeldati, et eelise peaks andma majapidamistele, mis asuvad reoveekogumisalal, kuid kellel ei ole võimalust ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga liituda (kuna liitumispunkti ei ole ja omavalitsus ei kavanda majandusliku tasuvuse tõttu seda ka välja ehitada).

Seetõttu toetatakse lisaks ÜVK liitumisele reovee kogumismahutite rajamist ja ümberehitamist piirkondadesse, kus puudub ühiskanalisatsioon ja seda ei planeerita KOV ÜVK arendamise kava alusel rajada 5 aasta jooksul taotluse esitamisest. Kogumismahutite rajamine ja ümberehitamine on vajalik, sest juhul kui RKA-l ei ole majanduslikult põhjendatud täies ulatuses ühiskanalisatsiooni välja ehitada on KOV-l võimalik ühiskanalisatsiooni väljaehitamise asemel määrata ÜVK arendamise kavas välja ehitamata alad lekkekindlate kogumismahutitega lahendatavateks aladeks. Sellise õiguse annab veeseaduse § 24¹ lg 5.

Kogumismahutite ümberehitamise toetamine on vajalik, kuna Keskkonnaministeeriumi 2014 aastal tellitud uuringu „Hajaasustuse reovee kohtkäitlussüsteemide inventuur“ alusel ei vasta hinnanguliselt pooled kohtkäitlussüsteemid nõuetele. Samuti on 2015-2021 veemajanduskavade alusel hinnatud ühiskanalisatsiooniga liitumata elanikkonna mõju põhjaveele oluliseks surveteguriks, mida tuleb vähendada, sest üle poole Eesti territooriumist on kaitsmata või nõrgalt kaitsitud põhjaveega ala.

Lõige 4 sätestab, et kogumismahuti rajamist või ümberehitamist toetatakse ainult juhul, kui kogumismahuti suurus on vähemalt 5 m³. Minimaalse suuruse nõude seadmine tagab, et rajatav või ümberehitatav kogumismahuti suurus oleks piisav tekkiva reovee kokku kogumiseks arvestades Eesti keskmist leibkonna suurust ja ühe inimese poolt tekitatavat reovee kogust. Mahuti võib olla ka suurem, kuid mitte väiksem ning suurema mahuti paigaldamisel toetuse suurus ei suurene.

Lõige 5 sätestab nõude, et toetuse abil ellu viidud projekt peab panustama vähemalt ühte meetme tegevuste väljundinäitajatesse. Meetme väljundinäitajad on sätestatud Ühtekuuluvuspoliitika Fondide Rakenduskavas 2014–2020 suuna „Veekaitse“ meetmes „Veemajandustaristu arendamine“.

Punktis 1 toodud väljundinäitaja all peetakse silmas täiendavaid elanikke, kes on projekti tulemusel ühisveevärgiga liitunud ning kelle veevarustus projekti tulemusena seetõttu paraneb. Punktis 2 toodud väljundnäitaja all peetakse silmas täiendavaid elanikke, kes on projekti tulemusel ühiskanalisatsiooniga liitunud ning teenust kasutavad või kelle reovesi kogutakse lekkekindlasse kogumismahutisse ning kelle reoveepuhastus projekti tulemusena seetõttu paraneb.

Paragrahv 6 lõikes 1 sätestatakse, et abikõlblikkuse periood algab ja lõpeb taotluse rahuldamise otsuses märgitud kuupäeval. Abikõlblikkuse perioodi lõpp ei tohi olla hilisem kui 31.12.2020. Arvestades direktiivi rikkumismenetlust tuleb Eestil saavutada direktiivinõuetele vastavus esimesel võimalusel, mistõttu on abikõlblikkuse perioodi lõpp on seatud varasemaks kui struktuuritoetuse seaduses antud maksimaalne pikkus.

Projektide elluviimiseks on seatud maksimaalne ajaraam 6 kuud, mille jooksul tuleb taotlejal ellu viia vajalikud tegevused ÜVK-ga liitumiseks või kogumismahuti rajamiseks, mis sõltuvad olulisel määral KOV-i ÜVK liitumise eeskirjast ja vee-ettevõtete tingimustest ning rakendatavast praktikast. Lõppresultaadiks peab kõikidel juhtudel olema teenusleping ühisveevärgi-ja kanalisatsiooniga või ühega neist ja teostusjoonis. Tingimused on KOV-de ja vee-ettevõtete lõikes erinevad, mistõttu tuleb taotlejatel teha aktiivset koostööd nii vee-ettevõtete kui KOV-ga.

Taotlemisel tuleb esitada liitumistaotlus ja vee-ettevõtte väljastatud ÜVK liitumise tingimused, mistõttu on osa eeltööst enne 6 kuulise perioodi algust juba tehtud. Eelnõu väljatöötamisel konsulteeritud 10 vee-ettevõtte hinnangul on ajaraami seadmine vajalik, et liitumise protsess ei jääks venima ning optimaalne aeg sellise protsessi elluviimiseks on nende hinnangul 2 kuud. Põhjendatud juhul, kui on tegemist ettenägematute asjaoludega on võimalik rakendusüksuselt elluviimise perioodi taotluse alusel paluda pikendada.

Paragrahvis 7 on sätestatud toetuse osakaal, mis on leitud standardiseeritud ühikhinna meetodikat rakendades Vabariigi Valitsuse 01.09.2014 määruse nr 143 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetusest hüvitatavate kulude abikõlblikuks lugemise, toetuse maksmise ning finantskorrektsioonide tegemise tingimused ja kord“ § 7 lg 2 alusel. Meetoodika ja arvutuse alused on toodud eelnõu seletuskirja lisa 1.

Toetust makstakse vastavalt ehitustöö mahule, mis selgub projekti elluviimise järgselt teostusjoonise alusel ja lisa 1 alusel välja uuritud ühikuhinna põhjal. Kuludokumente isik esitama ei pea. Toetuse osakaal on 66 % ehitustööde keskmisest kogumaksumusest. Ehitustööde keskmine kogumaksumus tuvastati läbi viidud uuringu tulemuste analüüsimisel. Ülejäänud raha peab füüsiline isik ise panustama. Kirjeldatud meetmetega on välistatud võimalus, et toetusest võiks tekkida füüsilisele isikule tulu. Toetusest tuleb maha arvata tulumaks vastavalt tulumaksu seaduse § 19 lõike 2 alusel. Keskkonnaministerium planeerib teha Rahandusministeriumile ettepaneku antud toetuse osas sätestada tulumaksu vabastus tulumaksuseadusesse läbi planeeritava perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse muudatuse ettepanekuga, et muudatus jõustuks tagasiulatuvalt. Eeldades käesoleva määruse jõustumist mais 2018 ja esimeste otsuste tegemist juunis 2018 ning väljamaksete teostamist

mitte enne kui oktoober 2018, siis on juhul kui tulumaksu seadust muudetakse, võimalik vältida tulumaksuga maksustamist. Tulumaksuga maksustamine käesoleva meetme alusel ei ole võrdne kohtlemine, sest kui toetust makstaks kuludokumentide alusel tellitud ehitustöö ulatuses, siis isik TuMS § 12 lg 3 kohaselt tulumaksu maksuma ei peaks, sest tegemist ei oleks tuluga TuMS mõttes. Muudatusettepanekuga ühtlustatakse olukord, kus füüsilise isiku jaoks sõltuks toetuse tegelik suurus asjaolust, kas toetust antakse tegelike kulude hüvitisena või standardiseeritud ühikuhinna alusel. Kõnesolevas meetmes ei ole mõeldav toetuse andmine tegelike kuludokumentide alusel, sest taotlejate arv on tuhandetes ja sellises mahus kuludokumentide kontroll oleks haldusorganit ehk rakendusüksust ülemäära koormav.

Paragrahvis 8 sätestatakse taotlusvooru eelarve kinnitamise, taotlusvoorude avamise ja lõppemise korraldamise tingimused. Vastavalt lõikele 1 antakse toetust avatud taotlusvoorus. Informatsioon taotlusvooru avamise ja lõpptähtaja kohta avaldatakse kahes üleriigilises päevalehes ja rakendusüksuse veebilehel vähemalt 7 kalendripäeva enne taotlusvooru avamise päeva. Lõike 3 kohaselt korraldab taotlusvooru välja ja lõppenuks kuulutamise rakendusüksus.

Toetavate tegevuste esialgne hinnanguline maht on 10 miljonit eurot. Taotlusvooru kestvus otsustatakse sõltuvalt taotluste hulgast ja menetlemise läbiviimisest. Arvestades, et tegemist on esimese sellelaadse toetuse andmise skeemiga eraisikutele, on taotlusvoorude mahu ja läbiviimise edukuse hindamine keeruline. Samas ületab potentsiaalsete taotlejate hulk ja sellest tuleneva potentsiaalsete toetust maht eelarvet kolmekordselt, mistõttu võib tekkida olukord, et kõiki taotlusi ei ole võimalik rahuldada.

Paragrahvis 9 sätestatakse taotlejale esitatavad nõuded.

Lõike 1 alusel on õigus toetust taotleda ainult füüsilistel isikutel. Piirang on põhjendatud kuna, käesolevaks hetkeks liitumata kinnistud on enamuses füüsiliste isikute omanduses elamud ning juriidilisele isikule toetuse andmine tõstataks riigiabi andmisega seonduvad küsimused. Seega toimub tegevus füüsilise isiku omandis oleval kinnistul ning rajatavad või ümberehitatavad rajatised jäävad kuuluma füüsilisele isikule. Vastavalt ÜVVKS-le ei kuulu kinnistu veevärk ja kanalisatsioon ühisveevärgi hulka, sest see lõppeb liitumispunktiga kuni 1 m kinnistupiirist väljaspool. Seetõttu on kinnistuomanike kohustus see vee-ettevõtte tehnilisi tingimusi arvestades välja ehitada.

Toetuse taotleja peab olema kinnistusraamatusse kantud kinnisasja või hoonestusõiguse füüsilisest isikust omanik, ühisomanik või kaasomanik.

Lõike 4 alusel ei tohi taotleja või taotlejale kuuluva kinnisasja või hoonestusõiguse ühis- või kaasomanik olla juriidiline isik. Piirang on sätestatud põhjusel, et välistada riigiabi andmine juriidilisele isikule.

Statistikaameti andmetel oli 2016. aastal üle 65 aastaste üksi elavate inimeste hulgas 8,2% neid, kel puudus vee saamise võimalus veevärgist (alla 64 aastaste üksi elavate inimeste hulgas oli selliseid inimesi ainult 3,6%). 2015. aasta vanemaealiste toimetuleku uuringus toodi eluruumidega seotud probleemina enim välja veega seotud mugavuste puudumist. Samas on eakate hulgas rohkem neid, kelle majanduslik olukord ei võimalda neil oma elutingimuste parandamiseks midagi ette võtta. 2016. aastal elas 41,8% vähemalt 65-aastastest suhtelises vaesuses, kusjuures üle 65-aastaste naiste hulgas on suhtelise vaesuse määr kõrgem kui sama vanusegrupi meeste hulgas.

Võttes arvesse, et eraldatav toetus katab 66% torustiku või kogumismahuti ehitamise hinnast ja materjali maksumusest ning lisaks tuleb taotlejal katta kulud ÜVK liitumistasudele, hoone sisestele töödele sh veemööduõlme rajamisele, on üheks riskirühmaks üksi elavad üle 65 aastased inimesed, kelle ainus sissetulek on pension ja kellel puudub finantsvõimekus nõutud omaosaluse ja ehitustöödega kaasnevate vältimatute kulude katmiseks, mida toetusest ei hüvitata või hüvitatakse peale ostu tõendava dokumendi esitamist.

Arvestades eelnevat on lõike 5 alusel võimalik taotlejal volitada enda eest taotlust esitama, projekti ellu viima ja toetust saama teise juriidilise või füüsilise isiku. Selle alusel kui näiteks taotluse esitamisele kvalifitseerual füüsilisel isikul puuduvad võimalused või võimekus toetust taotleda, on võimalik vormistada volitus toetuse taotleja esindamiseks taotlusega seotud asjaajamistes. Volitavaks võib olla KOV, kohalik vee-ettevõtte, muu füüsiline isik (sugulane, naaber vms) või muu juriidiline isik. Eriti oluline on sellise võimaluse loomine ja soodustamine majanduslikult vähem võimekate või piiratud võimalustega inimestel nagu eakad, paljulapselised pered, noorpered vms. Volituse andmine asjatundlikule osapoolale, kes oskab hinnata meetme tingimusi ja toetuse saamiseks vajalikke eelduseid, kiirendab kogu toetuse taotlemise ja projekti elluviimise protsessi. Lisaks on see väga oluline majanduslikult või asjaajamises vähem võimekamate elanikele võrdsete tingimuste loomiseks, kelle eest saavad taotluse esitada ja projekti ellu viia ning võimalusel omafinantseeringu katta KOV või kohalik vee-ettevõtte. Arvestades, et antud toetusmeede pole sotsiaaltoetus ning see kohustus on KOV-del, siis eeldame, et KOV-d leiavad võimaluse selliseid riskirühmi toetada.

Paragrahvis 10 sätestatakse nõuded toetuse taotlusele ning sellele lisatavatele dokumentidele. Tingimuste seadmine on vajalik, et oleks võimalik hinnata taotluse vastavust määrusele.

Lõike 1 kohaselt peab taotlus lisaks taotluste menetlemise määruse § 4 lõikes 1 punktides 1-6, 8, 10-11 ja 14-16 sätestatule vastama punktides käesolevas paragrahvis sätestatud nõuetele.

Lõike 1 punkti 1 kohaselt peab taotlusest selguma rajatava kinnistu veevärgi ja kanalisatsiooni pikkus ÜVK liitumispunktist elamu ühenduspunktini. Taotlemise hetkel tuleb see esitada taotlusvormil taotleja hinnangu alusel, mida on võimalik kontrollida vastavalt kohapealsetele oludele, konsulteerides vee-ettevõtjaga, vastavate ehitustööd teostavate ehitajatega või mõõta maa-ameti kaardirakenduse abil. Tegelikult rajatud kinnistu veevärgi ja kanalisatsiooni pikkus selgub teostusjooniselt ning sellest lähtuvalt määratakse kindlaks toetuse suurus vastavalt määruse §-le 7. Juhul kui kinnistu joogivee ja kanalisatsioonitorustik asuvad eraldi kaevikutes ning on erineva pikkusega lähtutakse toetuse suuruse määramisel pikemast torustikust. Torustiku pikkusi ei liideta.

Lõike 1 punkt 2 kohaselt peab taotlusest selguma, mis on projekti eesmärk ja saavutatav tulemus. Eelnõu tingimuste kohaselt saab selleks olla: a) liitumine ühe teenusega – kas ühisveevärgiga või ühiskanalisatsiooniga, b) liitumine mõlema teenusega – ühisveevärgiga ja ühiskanalisatsiooniga c) reovee nõuetekohane kokku kogumine kogumismahutisse.

Lõike 1 punkti 4 kohaselt peab elamu olema ehitatud õiguslikul alusel, see tähendab, et ehitamine on toimunud ehitusloa alusel ning elamu peab olema kantud ehitusregistrisse. Selle kasutamise otstarbena peab ehitusregistris olema märgitud kahe või enama korteriga elamu, üksikelamu, ridaelamu või kaksikelamu sektsioon, suvila või aiamaja. Toetust on võimalik taotleda kõigile elamutele. Elamu tüüpe ei piirata, kuna sõltumata elamu kasutamistotstarbest, tuleb tekkiv reovesi direktiivi ja veeseaduse kohaselt nõuetekohaselt kokku koguda. Suvilate ja aiamajade ühendamine ühisveevärgi ja kanalisatsiooniga on vajalik, sest isegi hooajaliselt

kasutatava elamu puhul tuleb seal tekkiv reovesi kokku koguda ja puhastada nõuetekohaselt ning elanikele tagada kvaliteedinõuetele vastav joogivesi. Lisaks on paljud endised suvilad või aiamajad tänaseks ehitatud ümber aastaringi elatavateks, kuigi ehitusregistris võib olla märges muutmata.

Korterelamute puhul on aktsepteeritav kui liitumistingimused on väljastatud ja teenusleping sõlmitakse korteriühistuga, kuid taotlejaks ja toetuse saajaks on ühe korteriomandi omanik ning ta kuulub oma korteriomandiga antud korteriühistusse.

Lõike 1 punkti 5 kohaselt ei tohi taotlus sisaldada teostatud töid ehk taotleda ei tohi juba rajatud kinnistu veevärgi ja kanalisatsiooni ning kogumismahuti rajamiseks või ümberehitamiseks tehtud kulude hüvitamiseks. Seda kontrollitakse varasemalt väljastatud liitumistingimuste, sõlmitud liitumislepingu või kohapealse kontrolli käigus.

Lõike 2 kohaselt peab taotlus sisaldama lisaks taotluste menetlemise määruse § 4 lõikes 2 sätestatud kinnitusi.

Lõike 2 punkti 1 kohaselt peab taotleja esitama kinnituse, et toetust ei taotleta hoonestamata kinnistule. Hoonestatuse nõue on eelnõus seatud põhjusel, et ilma elamuta ja reaalset eksisteeriva majapidamiseta ei panusta ÜVK-ga liitumine meetme väljundnäitajasse, sest kinnistul ei teki reovett ega tarbita joogivett. Hoonestatus tähendab olemasolevat ja elamiseks kasutusvalmis olevat elamut. Toetust ei ole võimalik taotleda alles ehitamisjärgus või muul põhjusel pooleli oleva, hoonestamata või elamuna mittekasutatavale hoonele. Rakendusüksus kontrollib hoonestust maa-ameti kaardirakenduse abil, ehitusregistri, kohaliku omavalitsusüksuse info või kohapeal olukorra alusel. Kinnituste vormid on kättesaadavad rakendusüksuse kodulehel.

Lõike 2 punkti 2 tuleb taotlusega esitada KOV-i ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni liitumise eeskirja kohane liitumistaotlus ja vee-ettevõtja väljastatud kehtivad kinnistu liitumistingimused, millest peab selguma liitumispunkti asukohta X ja Y koordinaadid ning kas liitumisvõimalused on nii ühisveevärgi kui ühiskanalisatsiooni osas. Liitumistaotlus ja liitumistingimused võimaldavad rakendusüksusel hinnata, kas taotlejal on võimalik liituda ÜVK-ga ning millistel tingimustel. Ühtlasi saab X, Y koordinaatide kaudu hinnata rajatava kinnistu veevärgi ja kanalisatsiooni hinnangulist pikkust. Eelnõu kohaselt toetatakse ÜVK-ga liitumist ainult tingimusel, kui seda tehakse liitumisvõimaluse olemasolul mõlema teenuse osas. Seetõttu on vee-ettevõtetal vajalik liitumistingimustes sätestada, milliste teenuste osas on liitumisvõimalused olemas ning kas on varasemalt juba mõne teenusega liitunud.

Lõike 2 punktiga 3 sätestatakse, et taotluses planeeritav tegevus kogumismahuti rajamisel peab olema kooskõlas ÜVK arendamise kavast sätestatuga st arendamise kavast peab selguma, et antud kinnistule või piirkonda ei planeerita ÜVK arendusmeetmete kohaselt ÜVK-d 5 aasta perspektiivis rajada. ÜVK arendamise kavast on avalikud dokumendid, milles on sätestatud kohaliku piirkonna vee ja –kanalisatsioonisüsteemide arendamise suunad 12 aastaks, mis on üldjuhul jagatud lühiajaliseks ja pikaajaliseks arendusmeetmeteks. ÜVVKS kohaselt peab süsteemide arendamine toimuma vastavalt arendamise kavale ning neid tuleb üle vaadata ja vajadusel korrigeerida vähemalt iga 4 aasta tagant. ÜVK arendamise kavast koostatakse 12 aastaks ja pikaajalised arendusmeetmed sisaldavad tihti selliseid tegevusi, milleks puudub rahaline kate, näiteks eeldavad need toetuse saamist. Seetõttu on otstarbekas piirata eelnõu mõistes ÜVK rajamise arendusmeetmed 5 aasta perspektiiviga, nõ lühiajalise programmiga, mis on realistlikud ja ei sea ÜVK puudumisel ebavõrdsesse olukorda neid elanikke, kellel hetkel

puudub ühiskanalisatsioon ja seda suure tõenäosusega ei rajata. Kohalik omavalitsus või piirkonda opereeriv vee-ettevõtja peab esitama vastava kinnituse, mille vorm esitatakse rakendusüksuse kodulehel.

Lõike 2 punkti 5 alusel peab juhtudel, kui ÜVK-ga liitmiseks tuleb vee ja kanalisatsioonitorustiku rajada läbi kolmandate isikute kinnistu, taotleja esitama vastavate kinnistuomanike kirjalik nõusolek vajalike tööde elluviimiseks nende kinnistul.

Paragrahv 11 sätestab taotleja kohustused.

Paragrahv 12 sätestab taotluse esitamise korra. Vastavalt lõikele 1 esitatakse rakendusüksusele taotlus koos vajalike lisadokumentidega hiljemalt taotlusvooru tähtajaks. Lõige 2 täpsustab, et taotluse esitamisel tuleb lähtuda rakendusüksuse kodulehel avaldatud taotlusvormist. Lõike 2 kohaselt on taotlust võimalik esitada nii digitaalselt kui paberkandjal, seda eelnevalt allkirjastades.

Lõike 3 kohaselt peab rakendusüksus esitama teabe taotlejale samas vormis, nagu on esitatud taotlus. Teabe all mõeldakse kogu taotlusega seotud informatsiooni ja teavet.

Lõike 4 kohaselt võib ühe kinnistu tarbeks esitada vaid ühe taotluse, välja arvatud ridaelamute või kaksikelamute sektsioonide (paarimajade) puhul. Nende puhul on ühe sektsiooni ehk paarismaja osa või ridaelamu boksi tarbeks võimalik esitada eraldiseisev taotlus. Sama taotleja poolt erinevate kinnistute tarbeks esitatavate taotluste arv ei ole piiratud.

Paragrahv 13 reguleerib taotluste menetlemise korda. Taotluse menetlemine rakendusüksuses koosneb taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse kontrollist, taotluse hindamisest ning taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse tegemisest. Taotluse menetlemise maksimaalne ajaperiood on 50 kalendripäeva. Selliselt jääb rakendusüksusele vähemalt 5 päeva parandatud taotluse kontrollimiseks ja otsuse tegemiseks.

Paragrahv 14 reguleerib taotleja ja taotluse nõuetele vastavaks või mittevastavaks tunnistamise tingimusi.

Paragrahv 15 sätestab taotluse hindamise kriteeriumid, mille täitmine on eeltingimuseks toetuse andmiseks. Jooksva taotlemise korral loetakse taotlus vastavaks juhul, kui taotlusega on täidetud mõlemad ette antud üldised valikukriteeriumid, milleks on paragrahvi 15 lõikes 1 nimetatud kriteeriumid projekti vajalikkuse põhjendatuse ja projekti tegevuste ajakava realistlikkuse kohta. Rakenduskavas sätestatud toetatavate tegevuste valiku juhtpõhimõtteid ja seirekomisjoni poolt sätestatud valikumetoodikat ja kriteeriume rakendati ulatuses, mis antud meetme eesmärgi, toetatavate tegevuste ning taotlejate kontekstis olid asjakohased ja rakendatavad.

Paragrahv 16 reguleerib taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse tegemise korda. Lõige 4 sätestab, et lõplik ja täpne toetuse suurus sõltub sellest, kui pikk on realselt rajatud torustiku pikkus. Seega kui torustiku ehituse järgselt ning teostusjoonise alusel selgub, et realsuses ehitatava torustiku pikkus erineb algselt arvatust, määratakse toetuse suurus tegeliku torustiku pikkuse järgi, isegi kui toetuse suurus selle tõttu planeerituga võrreldes suureneb.

Paragrahv 17 reguleerib taotluse rahuldamise otsuse muutmise ja kehtetuks tunnistamine tingimusi, sealhulgas tähtaega, mille vältel peab rakendusüksus otsuse tegema.

Paragrahvis 18 sätestatakse toetuse saaja kohustused. Lõike 5 kohaselt täpsustatakse, et toetuse saaja peab järgima projektiga seotud tegevuste ettevalmistamisel ja elluviimisel ka teistes õigusaktides füüsilistele isikutele sätestatud kohustustest. Sealhulgas pidama silmas näiteks ehitusseadustikus, veeseaduses, kohalike omavalitsusüksuste ehitismäärustes, ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni liitumise ning reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskirjades ning Vabariigi Valitsuse 16. mai 2001. a määruses nr 171 „Kanaliseerimisprojektide veekaitse nõuded“ sätestatud nõudeid. Viidatud õigusaktide täpsustavad nõudeid ÜVK liitumisprotsessile sh dokumentatsioonile, kooskõlastamistele, rajatistele ja tegevuste elluviimisele, mida tuleb taotlejal projektiga seotud tegevuste elluviimisel arvestada.

Lõige 4 täpsustab, et kogumismahutite rajamisel ja ümberehitamisel tuleb järgida Keskkonnaministeeriumi 2015. a juhendit „Juhend hajaasustuse reoveekäitlussüsteemide kavandamiseks, valikuks, ehitamiseks ja hooldamiseks“ kogumismahutitele seatud soovitude osas, mis on kättesaadav keskkonnaministeeriumi kodulehel.

Paragrahvis 19 sätestatakse toetuse saaja õigused.

Paragrahvis 20 reguleeritakse toetuse kasutamise seotud aruannete esitamise tingimusi. Lõike 1 kohaselt esitab toetuse saaja projekti lõpparuande ja maksetaotluse 20 kalendripäeva jooksul pärast projekti abikõlblikkuse perioodi lõppu e-posti teel, e-toetuse keskkonnas digitaalselt allkirjastatuna või allkirjastatuna paber kandjal. Projekti lõpparuandes tuleb kirjeldada projekti tegevusi ja eesmärgi saavutamist ning selleks läbi viidud tegevusi ja töid. Lõpparuande vorm koos informatsiooniga, mida taotlejal tuleb esitada on ette antud rakendusüksuse koduleheküljel.

Paragrahvis 21 sätestatakse toetuse väljamaksmise tingimused. Lõike 1 kohaselt tuleb enne toetuse väljamaksmist taotlejal saavutada projekti eesmärgid ja korraldada tööde elluviimine vastavalt määruses nõutud tingimustele. Lõppmakse tehakse pärast seda, kui rakendusüksus on lugenud projekti tegevused ellu viiduks.

Toetuse saamiseks tuleb lõike 2 kohaselt esitada rakendusüksusele maksetaotlus koos järgmiste kohustuslike lisadega:

1. projekti lõpparuanne;
2. kinnistu veevärgi ja kanalisatsiooniga liitumisel ühisveevärgi ja kanalisatsiooniga teenusleping vee-ettevõtjaga ühisveevärgivee võtmiseks ja reovee ära juhtimiseks ühiskanalisatsiooni, mis ei tohi olla varasem taotluse rahuldamise otsuse kuupäevast
3. teostusjoonis, millest peab selguma rajatud kinnistu veevärgi ja kanalisatsiooni pikkus;
4. kogumismahuti ümberehitamise või rajamise korral toote ostu tõendavad dokumendid, paigaldamise fotod, toote sertifikaat ning kasutusteatis, millest ükski ei tohi olla varasem taotluse rahuldamise otsuse kuupäevast.

ÜVK-ga liitumisel on peamiseks tulemust kinnitavaks dokumendiks ÜVK seaduse ja käesoleva määruse mõistes teenusleping vee-ettevõtjaga. Teenusleping kinnitab tarbija valmidust teenust tarbima hakata ning see eeldab kinnistu veevärgi- ja kanalisatsiooni ja majasisese veemõõdusõlme väljaehitamist ning teostatud tööde aktsepteerimist piirkonda opereeriva vee-ettevõtja poolt. Kui kinnistul on võimalik liituda ainult ühe teenusega ja toetust on antud sellega liitumiseks, siis tuleb esitada vastavalt ainult selle teenuse kasutamist reguleeriv teenusleping.

Teenuslepingule eelnevad sõltuvalt KOV ja vee-ettevõtja tingimustest tavapäraselt järgmised tegevused:

1. Liitumistaotluse esitamine;
2. Liitumistingimuste väljastamine;
3. Liitumisprojekti koostamine ja selle kooskõlastamine;
4. Liitumislepingu sõlmimine;
5. Liitumistasu maksmine;
6. Kinnistu vee ja kanalisatsiooni torustiku ja veemõõdusõlme ehitus;
7. Teostusmõõdistus;
8. Teenuslepingu sõlmimine.

Teostusjoonise esitamine on eelduseks toetuse väljamaksmisele, sest see kinnitab rajatud kinnistu veevärgi ja kanalisatsiooni reaalsel asukohta ja mahtu ning selle järgi selgub vastavalt paragrahvile 7 toetuse suurus.

Arvestades vee-ettevõtjate huvi ja majanduslikku tulu täiendavate liitujate saamisel on senine valdav praktika, et liitumistasu ei võeta või tehakse seda vaid omavahenditest tehtud investeeringute katteks. Eeldame vee-ettevõtete huvi ja mõistvat suhtumist, et käesoleva määruse jõustumisel arvestavad vee-ettevõtted suuremamahulise liitumiste hulgaga ja ei rakendada liitumistasu käesoleva programmi elluviimisel.

Paragrahv 22 kirjeldab toetuse väärkasutamise finantskorrektsioone.

Paragrahv 23 kirjeldab vaiete menetlemise korda.

Üldiste valikukriteeriumite analüüs

Analüüs on tehtud üldiste valikukriteeriumide lõikes.

Projekti mõju meetme eesmärkide saavutamisele

Kriteeriumi täitmiseks on meetmes toetatavad tegevused sätestatud selliselt, et need panustavad otseselt meetme eesmärkide täitmisse ehk kui projekt on toetatava tegevuse elluviimiseks, panustab ta juba meetme eesmärgi täitmisse. Projekti tulemuste kestlikkus tagatakse kestlikkuse nõude seadmisega toetuse saajale. Samuti sätestavad meetme tingimused, et iga rahastatav projekt peab panustama meetme väljundnäitajasse, vastasel juhul rahastamist ei toimu.

Projekti põhjendatus

Projekti põhjendatust hinnatakse eelnõu § 15 lg 1 p 1 seatud kriteeriumiga, mille hindamine on täpsemalt lahti selgitatud lõikes 2.

Toetuse taotleja/saaja suutlikkus projekti ellu viia

Antud kriteeriumi sisu on kaetud läbi eelnõu § 9, millega seatakse nõuded taotlejale, § 10, millega sätestatakse nõuded toetuse taotlusele ja § 11, mis sätestab toetuse saaja kohustused.

Läbivate teemade analüüs

Keskkonnahoid

Antud meetme mõju on keskkonnahoiule selgelt positiivne, sest ühisveevärgi- ja kanalisatsiooniga liitumise tõttu väheneb reostuskoormus põhjaveele. Keskkonnaministeeriumi

2014 aastal tellitud kohtkäitlussüsteemide uuringu alusel ei vasta 2/3 reovee kohtkäitluslahendustest nõuetele ning reostavad seetõttu nii põhjaveet kui pinnaveekogusid.

Tänu ühiskanalisatsiooniga liitumisele väheneb vanadest reovee kohtkäitlussüsteemidest keskkonda lekkiv ja juhitav reovee kogus. Seeläbi aitab meede kaasa veemajanduskavade eesmärgile ehk veekogude sh põhjavee hea seisundi saavutamisele ja säilitamisele.

Võrdsed võimalused

Tänu joogivee kvaliteedi ja kättesaadavuse ning reoveesüsteemiga ühendatud meeste ja naiste osakaalu kasvule pikeneb meeste ja naiste eluiga ja paraneb elukvaliteet, lisandub tervena elatud eluaastaid. Vähem võimekate elanike gruppide toetamiseks on sätestatud volituse kasutamise võimalus, mille alusel on KOV-l, vee-ettevõtetel või muudel füüsilistel või juriidilistel isikutel nende eest taotlus esitada ja projekt ellu viia. Lisaks eeldame KOV-de panust finantsiliselt vähem võimekate abistamiseks.

Regionaalareng

Meede edendab tänu ühisveevärgi- ja kanalisatsiooniteenuse ühendatusse suurendamisele piirkondade arengueelduste maksimaalset ärakasutamist ning piirkondade kestlikku arengut. Samuti aitab nimetatud teenuste paranemine kaasa toimepiirkondade keskuste arengule.

Määruse alusel antav toetus suunatakse üle 2000 inimekvivalendi reostuskoormusega reoveekogumisaladele põhjusel, et nimetatud koormusega alad on direktiividest tulenevate kohustuste mõttes prioriteetsed ja suurima majandusliku ning keskkonnaalase mõjuga. Hajaasustuspiirkondadele ehk väljaspoole reoveekogumisalasid (sh alla 2000 ie reostuskoormusega reoveekogumisalasid) on suunatud Rahandusministeeriumi hallatav hajaasustuse programm, kus saab analoogseteks tegevusteks toetust sama toetuse määra alusel.

Investeeringute territoriaalselt ebamõistliku ruumilise paigutuse ja üledimensioneerituse riskid on maandatud läbi kohaliku tasandi ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arengukavade. Sama dokument tagab ka piirkondlike erivajadustega arvestamise.

Riigivalitsemine

Meede edendab avalike teenuste osutamist tulenevalt ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni korraldamise kohustusest KOV-de poolt. Toetuse andmise tingimuste väljatöötamisel on tuginetud valdkondlikele analüüsidele investeeringuvajadustest, direktiivides sätestatud nõuetest ning direktiivi vastavuse ülevaadetest ning õigusaktidest tulenevatele nõuetele. Meetme väljatöötamise kaasati valdkondlikud eksperdid ning erinevaid huvigruppe esindavad katusorganisatsioonid ning partnerid valitsusasutustest sh. Eesti Maaomavalitsuste Liit, Eesti Linnade Liit, Harku vald, Viimsi vald, Keskkonnainspektsioon, Keskkonnaamet, Rahandusministeerium, Omanike Keskliit, Eesti Vee-ettevõtete Liit, EAS. Laiapõhjaline kaasamine tagab huvigruppide seisukohti arvestava ning läbimõeldud eelnõu väljatöötamise.

Määrusega sätestaks toetuse saajale kohustus esitada projekti lõpparuanne, fikseerides aruandlusperioodi ning aruandes sisalduv miinimuminformatsioon. Projektide lõpparuanded on sisendiks rakenduskava seirearuande koostamisel ning ülevaadete esitamisel kogu rakenduskava tulemuste saavutamisest, mistõttu töötab nende vormid välja rakendusüksus koostöös rakendusasutusega.

4. Eelnõu vastavus EL õigusele

Eelnõu koostamise aluseks on järgmised EL-i määrused:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätteid ühisesse strateegilisse raamistikku kuuluvate fondide – Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi – kohta, nähakse ette üldsätteid Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi ja Ühtekuuluvusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1083/2006;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1304/2013, mis käsitleb Euroopa Sotsiaalfondi ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1081/2006;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1301/2013, milles käsitletakse erisätteid Euroopa Regionaalarengu Fondi ja majanduskasvu ja tööhõivesse investeerimise eesmärgi kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1080/2006;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1300/2013, mis käsitleb Ühtekuuluvusfondi ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1084/2006.

5. Määruse jõustumine ja mõjud

Eelnõu jõustub üldises korras.

Eeldusel, et direktiivide või õigusaktidega ei lisandu KOV-dele ja vee-ettevõtetele täiendavaid kohustusi veemajanduse taristu arendamiseks, on EL 2014–2020 vahenditega võimalik ellu viia üle 2000 ie reostuskoormusega RKA-del ja asulareovee puhastamise direktiivi nõuete täitmiseks vajalikud investeeringud. Toetus on ühekordne tõuge ega mõjuta otseselt valitsussektori eelarvepositsiooni.

6. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu koos seletuskirjaga on kooskõlastatud eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Rahandusministeeriumi ja läbivate teemade eest vastutavate ministeeriumitega ning Eesti Vee-ettevõtete Liiduga, Eesti Linnade Liiduga, Valdade Liiduga ning Eesti Omanike Keskliidulga. Eelnõu on arvamuse andmiseks esitatud ka Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020 valdkondlikule komisjonile.

Lisa: Standardiseeritud ühikuhinna meetodika ühisveevärgi- ja kanalisatsiooniga liitumise ehitustööde maksumuse leidmiseks.